Observatoriulu ese de doue ori in septemana, Mercurea si Sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 ann intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau càte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare càte 7 cr., la a dou'a si a trei'a càte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului „Observatoriulu“ in Sibiiu.

Nr. 68. — Sibiiu, Sambata 23/4 Septembre. — **1880.**

Din Banatu.

— De lànga Timisiu, 26 Augustu 1880.

(600,000 fl. jafuiti si altele.) In fine s'au convinsu cei chiamati de a conduce afacerile comitatului Carasiu (Lugosiu), cumcà inpilarea si spoliarea de avere a locuitoriloru agricultori nu se póte practisá mai departe; totu-odata s'a documentatu, cumcà cele scrise in Nr. 52 alu „Observatoriului“ din a. c. relative la acestu comitatu sunt tóte adeveruri triste; sunt nesce midiulóce de esistentia pentru multi individi, caroru li este uritu lucrulu onestu si traiulu modestu; din care causa s'au si cassatu multe din acele; anume sumele preliminate pentru dotatiunea aceloru posturi*) s'au stersu din preliminariele comuneloru in suma de 60 mii di: Siesedieci de mii fl. v. a. Acuma vedi poporule blandu si muncitoriu! Mai bine de diece ani se nutrescu din sudórea ta si se inbuiba in desfrenari o multime de trentori, cari nu produceau nimica, erau cá o lepra pre corpulu comitatului. Candu o se-i tragi la respundere pre acesti vampiri?

In diece ani s'au storsu mai bine de 600 mii di: Siese-sute de mii fl. v. a. din sudórea poporului, care in adunarea municipala din 3 Augustu a. c. s'au documentatu a fi in contra legei.

Corolariele acestei administratiuni sunt cunoscute onor. publicu cetitoriu. S'a formatu adeca unu proietariatu, preste totu comitatulu o miseria generala, averea inmobila a agronomului este atacata de fisculu statului, de óre-ce statulu nu si-a primitu contributiunea prescrisa, fiindu-cà organele administrative s'au ingrigitu mai multu, pentru-cá se-si scóta pretensiunile sale, parte legale la aparentia, parte nelegale dupa tóte formele.

Póte se intrebe veri-si cine si cu totu dreptulu, cà unde au fostu inteligenti'a romana? Respunsulu la aceste este usioru, a fostu si in municipiu si afara de municipiu; au vediutu multi, cumcà se intempla lucruri necurate, au si aretatu unii, cà ce se face si cum se face; inse au remasu isolati, pentru-cà cei mai multi n'au avutu atàta taria de spiritu si resolutiune, cá se arete si ei bub'a cu degetulu, si casurile singuratece se le ia la scarmanare. E sciutu in totu comitatulu, cà inmultirea posturiloru de pretori si adjuncti pretoriali in a. 1876 cu ce stratagema s'a realisatu; membrii municipali adeca erau citati cá din oficiu la votare, pentru-cà partit'a domnitória avea frica mare, cá nu cumva se cada cu proiectulu. Acea temere inse n'a avutu nici o basa reala, pentru-cà in adunare abia 2—3 individi au combatutu propunerea; anume d. advocatu C. Radulescu, cá totudeauna, candu se tractédia de binele publicu, asia si acuma a fostu la postulu seu si-a aretatu destulu de claru nelegalitatea propunerei, atàtu din consideratiuni politice, càtu si finantiale; dupa elu V. Deciu a espusu cá intr'o icóna viua, inse destulu de trista, starea poporului dela sate, care nu-si póte dotá pre docenti si preoti, pentrucà pretensiunile comitatului sunt mai mari decàtu ale statului. Asia de ex. in comitatulu Carasiu dela multe comune se incassadia mai multa dare comunala decàtu dare de statu séu contributiune regésca, cà-ci dupa florinulu de dare directa la statu, se storcu 120% dare comunala, din care causa contributiunea càtra statu nu se póte incassá, ci restanti'a crescùndu din anu in anu, pre urma se vinde mosi'a tieranului cu pretiu bagatelu, de comunu la jidani,**) éra organele financiale stergu din evidentia restanti'a dela realitati cá neincassabila. S'au adeveritu mai departe, cumcà in comptabilitatea comitatului nu este nici o ordine si nu se pórta nici o controla seriósa, ci numai fictiva. S'au mai aretatu, cumcà dupa dis'a lui Cicerone: „Fundamentulu statului sunt familiele“; deci unu statu este cu atàtu mai fericitu, cu càtu are mai multe familii laborióse si producatórie, asia dara aici se-'si indrepte comitatulu atentiunea, éra nu totu la crearea de posturi noue. Multi au recuoscutu aceste adeveruri si au vediutu, cà e mai bine a procede dupa aceste principie; inse dorere cà si de astadata s'a adeveritu ceea ce scrie Ovidiu despre natur'a omenésca: „Video meliora proboque, deteriora sequor. — Vedu cele mai bune, pe cari le si probezu, inse cele mai nebune le urmediu.“ Ne aducemu bine aminte, cà d. comite Ujfalussy a provocatu la momentu pre comptabilulu primariu, cá se respunda la asertiunile ce'lu atingu; elu a si respunsu, cà la unele comune budgetele si ratiunile (socotelile) nu sunt revediute si nici facute de pe diece ani, si preste totu, cumcà se afla in restantia 15,000 computuri (socoteli) de ale comuneloru, nesupuse la nici-o revisiune oficiale. Asia dara de aici se datédia descoperirile triste de disordine in afacerile comuneloru; prin urmare „Pesti Naplo“ si alte diarie atribue acelea misielii cu nedreptu dlui Tabajdi, venitu numai de curendu in fruntea comitatului. Hotiile erau vechi, dara s'au descoperitu numai acuma.

Cumcà nu s'a processu de locu la urmarirea celoru culpabili in afacerile acestea, caus'a a fostu, cà postulu de vicecomite erá occupatu pre atunci de unu motoflete, pre care nisce omeni càtilinari ilu conduceau de nasu, precum conducu tîganii ursari pre ursu, pàna candu atàta ilu incurcara, in càtu averea familiei sale castigata din mosi si stramosi, acuma este agravata cu unele pretensiuni insemnate de ale comitatului. Acesta 'ia fostu castigulu pentru serviciulu prestatu comitatului.

Cá onor. publicu cetitoriu se cunósca, cum si pre ce càli se incercá administratiunea centrala a scóte bani dela poporu, vomu produce unele casuri cá exemple. Mai de curendu pusera dela comitatu in preliminariele comunale sume insemnate de 50 pàna 100 fl. v. a. cá se se arunce pre contribuenti pentru sustinerea drumuriloru in stare buna, pre lànga tóte cà locuitorii trebue se-si inplinésca competenti'a de lucru publicu cu braciale séu cu jugulu, séu se se rescumpere individualu cu bani. Mai departe, pentru fetulu-monstru Banc'a dela B.-Pest'a, destinatu cá se ajute pe proprietarii mici din Budapest'a, la care presiedintele erá aprópe se-i sucésca grumadii, administratiunea comitatului Carasiu asemene a inceputu a preliminá — éca asia — fàra de a mai intrebá pre comunitati, sume de 50—100 fl. v. a. Sciendu noi ce se intempla cu fondurile comitatului si cu averea orfaniloru, nu potemu fi in dubiu nici despre finitulu acestoru sume.

Cu administratiune de soiulu acesta nu se castiga independenti'a unei tieri, ci numai se pregatesce subjugarea ei, atàtu spirituala càtu si materiala.

Acuma esaminandu relatiunile sociale, dai de cele mai mari contraste, atàtu in lumea morala càtu si in viéti'a de tóte dilele; consumatiunea nu stà nici decum in raportu cu productiunea. Lucru fórte naturalu, pentrucà multi membrii din familia nu producu nimica, ci petrecu viéti'a in neactivitate si distractiuni, uneori chiaru culpabile si vane. De aici urmédia moletiunea corporale si indispusetiunea spirituale; mai alesu lussulu a introdusu unele datine, care numai ruinédia bunastarea familiei si a societatii intregi. Dn'a proprietarésa tine trei servitóre, un'a se-o peptene si se'i curatie cas'a, alt'a se-i férba de mancare, a trei'a se-i pórte si lapteze fetulu, pentru-cà domn'a nu-si da peptulu seu, cá se nu se ruinedie corporalminte. Dnulu proprietariu tine argati, care se-lu insotiésca la parade, mai este unu servitoriu in curte, care taia lemne, le aduce in casa si face focu la servitóre si le aduce apa; asia dara cinci servitori numai pentru trei persóne. Candu inse a crescutu famili'a, mai trebue gubernanta, care in cele mai multe casuri indeplinesce loculu dómnei, si sunt casuri nenumerate, candu domnulu si-a alungatu soci'a si s'a casatoritu cu gubernant'a séu cu laptatóri'a prunciloru; lucru fórte naturalu, pentru-cà dómn'a s'a ruinatu nu numai trupesce prin neactivitate, ci si spiritualminte si nu este in stare de a mai cuceri séu subjugá pre barbatulu seu prin gratiele naturale si frumsetiele spirituale, devenindu unu scheletu, de care barbatulu nu mai are nici unu gustu a se apropia.

Acésta gangrena se latiesce fórte tare si intre biurocratia. De aici apoi necurmatele vaieraturi, cà nu se ajungu cu venitulu, cu platile, cu remuneratiunile, la sustinerea vietiei, si sunt órecum lipsiti de tóta linistea sufletésca chiaru si atunci, candu oficiulu si l'au inplinitu dupa recerintia. Aceste sunt nesce fenomene, cari aru trebui se dispara de pre orizontulu Banatului Temisianu.

T. Grachu.

*) Sinecure pentru persóne de acelea, care se afla in etatea cea mai buna, in tóta vigórea vietiei? Red.

**) Noi scimu cà si la svabi, nu cá la camatari, ci cá la ómeni diligenti si economi prevedietori, carii aduna banu la banu si cumpara neincetatu pamenturi. Not'a Red.

Caletori'a M. S. imperatului la Galiti'a si Bucovin'a.

Considerandu metamorfosarea, prin care au trecutu si directiunea ce au luatu politic'a interna a monarchiei austro-ungare, indata dupa caderea comitelui Andrássy; considerandu mai departe nou'a directiune ce au luatu desvoltarea complicatei cestiuni orientale, dela advenirea la potere a cabinetului Gladstone in Angli'a; considerandu in fine tóte oscilatiunile ce au suferitu ecuilibrulu europeanu in urm'a decisiuniloru Congressului si ale Conferentiei mariloru poteri la Berlin, nu se póte negá, cà atàtu caletori'a M. S. imperatului Franciscu Josifu I prin Boemi'a, precum si aceea pe care o intreprinde actualmente in Galiti'a, are o mare importantia politica si va avea negresitu, consecintie fórte seriése, nu numai pentru constitutionalismulu austro-ungaru, dara si asupra atitudinei ce o va luá politic'a monarchiei, fatia cu evenimentele politicei esterne.

Este mai pre susu de ori ce indoiala, cà déca comitele Andrássy ar ocupá inca fotoliulu ministeriului de esterne si déca in Vien'a ar mai functioná unu colegiu de ministrii esiti din sînulu partidei nemtiloru centralisti, de calibrulu Dr. Herbst et consortes, monarchulu nu s'ar fi simtitu indemnatu a se espune multeloru si varieloru fatige ale acestoru lungi si obositóre caletorii, ci s'ar fi multiumitu póte a face indatinatele caletorii accelerate intre Vien'a si B.-Pest'a, intreprinse de nenumerate-ori dela introducerea dualismului incóce.

Pentru cá dela programulu si dispositiunile de pàna acuma ale caletorieloru intreprinse de càtra M. S. imperatulu in interiorulu monarchiei, se se póta face abateri in favorulu Boemiei, alu Galitiei si alu Bucovinei, au fostu de lipsa intre altele, se premérga trei mari si importante evenimente politice si acelea sunt: ocuparea Bosniei si a Hertiegovinei, sgomotós'a cadere a comitelui Andrássy si in fine nu mai puçinu sgomotós'a cadere si fiasco politicu alu nemtiloru centralisti-pangermanisti. Prin ocuparea a celoru doue provincii, Austro-Ungari'a a probatu, cà este dispusa a luá parte activa la licvidarea Turciei; prin caderea comitelui Andrássy s'au facutu primulu si precum se vede, si decisivulu pasu, de a emancipá monarchi'a de subt onerós'a si insuportabil'a suprematia a elementului ungurescu; éra prin caderea si delaturarea gubernului teroristicu si esclusivistu alu nemtiloru centralisti, nationalitatile negermane ale Austriei scapara de inpilarile si asupririle neimpacatiloru adversari si persecutori.

Considerata din acestu punctu de vedere, caletori'a galitiana si bucovinéna a monarchului, ni

se infatisiédia cá unu evenimentu politicu de primulu rangu, ceea ce isi si afla espressivulu accentu in nemarginitulu entusiasmu, in marea si nedescriptibil'a bucuria si veselia sincera, cu care este primitu monarchulu de càtra poporatiunea Galitiei, ale carei sentimente au fostu pàna acuma innabusite. Caletori'a M. S. imperatului se póte numi triumfala, atàtu sunt ovatiunile de frenetice si festivitatile de pompóse, pe care le intimpina in totu percursulu seu de pàna acuma. Nici unu incidentu, nici o fapta nu au intrevenitu, pentru-cá se arunce vreo umbra asupra splendideloru si luminóseloru festivitati, séu se conturbe armoni'a ce domnesce intre poporatiune si Domnitoriulu seu.

N'avemu decàtu se aruncamu ochii asupra dulce-amareloru observari si comentarie, cu cari urmaresce press'a siovinistica a nemtiloru si a unguriloru acésta caletoria a monarchului, pentru cá se scimu, cà ea nu este dupa gustulu d-loru. Nu este loculu aci a cercetá si analisá motivele, pentru cari nemtii pangermanisti si ungurii kossuthiani nu potu fi multiumiti cu acésta caletoria, prin care monarchulu se apropia in persóna de natiunile „trantite la parete“, pentru cá se le visitedie, se le cunósca mai de aprópe si se le asculte plangerile si reclamatiunile loru, cu pacientia si indulgentia parintésca. Ajunge se constatamu, cà nemtii si ungurii nu sunt multiumiti, probandu prin acésta, cà ei nu voru si nu sunt in stare se se familiarisedie si se se inpace cu ide'a, cà rolulu pe care l'au jucatu aceste doue elemente dela 1866 incóce si cà rangulu ce si l'au arogatu asupra celorulalte nationalitati, care formédia marea maioritate a poporatiunei acestei monarchii, au fostu numai unu episodu istoricu trecétoriu si nicidecum o stare definitiva si nealterabila. Ei nu voru se recunósca acestu adeveru, logic'a fapteloru inse 'i va constringe a ilu recunósce, trecéndu la ordinea dilei preste veleitatile loru de suprematisare, in tocmai precum au trecutu ei preste drepturile nealienabile si neprescriptibile de libertate si egalitate a nationalitatiloru de alta ginte. O presimtu acésta si unii si altii, si dejá diarie seriése cá „N. fr. Presse“ si „Pesti Napló“ au inceputu a declará, cà dilele dualismului in Austri'a propria sunt numerate, cà elu va fi inlocuitu cu unu altu sistemu de gubernare, care probabilu cà va fi de coloritu federalisticu. De alta parte kossuthianii declara, cà ei considera sistemulu dualisticu, in càtu privesce Ungari'a si Transilvani'a, cá definitivu si cá unu ce permanentu pentru eternitate. Din intemplare mai esista inca in Austro-Ungari'a pre lànga elementulu unguresc si alti factori si elemente mai pre susu de alu loru, a caroru vointia si alu caroru votu va precumpani, indata-ce se va simti si pentru Ungari'a necessitatea unei schimbari analóge aceleia, ce se initiadia actualmente in Austri'a. O asemenea schimbare se póte face si se va face in modulu celu mai legalu, pe cale constitutionala, fàra de a recurge la octroari violente, séu la lovire de statu, in tocmai precum s'au facutu si la introducerea dualismului.

Inpacarea nationalitatiloru nemultiumite au ajunsu a fi o necessitate imperativa, atàtu pentru dinastli'a absburg-lotaringica, càtu si pentru durat'a si esistenti'a imperiului acestuia, cá unitate de statu. Numai cu conditiunea acésta sine qua non, Austri'a va fi in stare se bravedie fortunele si atacurile ce o amenintia din nordulu Europei, si numai in modulu acesta va potea scapá de sórtea Turciei, pe care i-o prepara dejá de multu intim'a aliantia, ce domnesce mai bine de o suta de ani intre Berlin si St. Petersburg. Rivalitatea traditionala ce esiste intre Berlin si Vien'a, va potea fi innabusita si mascata, pàna candu Prussi'a va avea lipsa de Austri'a. Indata ce acésta isi va fi facutu datori'a cá si arapulu lui Fiesco, aceeasi Prussia, care astadi afectédia cea mai sincera si desinteressata amicitia pentru victim'a sa dela 1866, va aflá, cà solidaritatea interesseloru sale cu acelea ale Austriei au incetatu si umilinduse póte, va solicitá érasi amiciti'a vechiului seu aliatu din St. Petersburg. Prussi'a si in specialu principele de Bismark, care si-au studiatu bine pe Machiavelli alu seu, precum si pe Anti-Machiavelli alu lui Friedericu celu Mare regele Prussiei, nu ar jucá unu astfeliu de rolu pentru prim'aóra. Istori'a santei aliantie si a resbeleloru in contra lui Napoleonu I ne au pastratu probe destulu de autentice despre virtuositatea, cu care inca de pe atuncea diplomati'a prussiana sciá se jóce doue si trei roluri in acelasiu timpu.

Pentru cá Austri'a se póta trece deci nevatamata prin Scyl'a panprussismului si Carybdea panslavismului, va trebui se fia condusa de unu fericitu si luminatu cărmaciu, care se se grabésca a repará erorile comisse pàna acuma si care se fia destulu de prevedietoriu de a nu mai comite nici o eróre noua.

Caletoriele M. S. imperatului intreprinse la Boemi'a, Galiti'a si Bucovin'a se potu considerá cá unu bunu inceputu intru repararea ereriloru din trecutu. Intrebarea déca acésta intreprindere nu vine prea tàrdiu, ne-o va respunde viitoriulu. Noi dorimu cá acelu respunsu se fia negativu, pentru cà este mai bine a reveni tardiu si chiaru in ór'a a unspredіecea, decàtu niciodata.

Camilu.

Discurse parlamentarie tînute in cestiunea agraria transilvana.

Siedinti'a din 8 Juniu 1880.

(Urmare.)

Szikszay Lajos: Declaru din capulu locului, cà sunt de acordu cu partea cea mai mare a opiniunei d-lui referentu alu votului separatu, si anume primescu cá §-fulu 14 care dispune despre espertii permanenti, va se dica despre organele cari au se decida cestiunile cele mai inportante la comassari — classificare si estimare — se se eliminedie simplu.

Nici elu nu a aflatu de lipsa a motivá mai pre largu stergerea acestui paragrafu, nici eu nu voiu se me demitu in detaiu, ci constatediu simplu, cà dispositiunea art. X: 1836 referitóre la acésta afacere, s'a doveditu in pracsa atàtu de corecta si folositóre, in càtu a o schimbá nu este de lipsa, nici din punctu de vedere alu dreptului de processu, nici este cu scopu.

Nici intr'o privintia nu se póte motivá, cá precandu in cestiunile puru processuale este permissu partideloru se'si aléga liberu pe representantii si espertii loru, se se despoaie de dreptulu de a'si alege liberu pe espertii loru tocma in cestiunile neprocessuale, — in cestiunile de economie nationala si rationala.

In specialu nu primescu acestu §. nici pentru aceea, cà si fàra de espertii permanenti se voru spori spessele acestei proceduri urgente prin pertractarile la fati'a loculi, éra aplicarea de esperti permanenti ar marí spessele, afara de aceea astfelu de esperti, de cari — fórte corectu — ne pune in vedere motivarea proiectului de lege, adeca, cari se aiba si cunoscintiele necessare si se fia si neinteressati, nici prin denumire nici prin alegere nu se voru aflá destui pe teritoriulu unui tribunalu.

Dar daca s'ar validitá alegerea prevediuta in motivare, adeca, daca 'i-ar alege comissiunile administrative, nu se póte negá, cà acésta alegere ar fi emanatiunea posessiunei mari si ar fi o nedreptate.

Eu deci fàra alta motivare primescu stergerea §-lui 14 si me bucuru cà si dl. referentu alu votului separatu primesce §. 15 emendatu cu eliminarea positiuniloru referitóre la espertii permanenti, pentru cà dispositiunile referitóre la grupele de interesse si la alegerea libera a espertiloru, incuviintiate si de dl. propunetoru alu votului separatu sunt corecte si acceptabile.

Deci propunu eliminarea §-lui 14 si primirea §. 15 cu emendarile indigetate.

Bokross Elek: Comissiunea juridica a primitu §. 14 cu maioritate de voturi, eu deci cá referentulu acelei maioritati nu-mi ridicu glasulu pentru eliminarea lui; nu potu inse se nu recunoscu deplin'a indreptatire a aceloru temeri, cari s'au ivitu atàtu la referentulu votului separatu, càtu si in cercuri mai estinse in privinti'a practicabilitatii lui.

In sine ar fi corecta acea dispositiune: cá se se designedie inainte acei esperti cari voru fi incredintiati cu o chiemare atàtu de insemnata; in principiu nu s'ar potea combate acésta dispositiune, esecutarea ei in pracsa inse este dubia si la tóta intemplarea este o astfeliu de incercare, care se judeca dupa apretiarea individuala. Eu individualmente aflu, cà eliminarea §-lui nu alterédia sistem'a, dar sustinerea lui ar fi o incercare, care in pracsa se póte dovedí de fórte corecta, inse póte urmá si contrariulu. (Ilaritate.)

On. Casa binevoiésca deci pe bas'a celoru audite a decide dupa intieleptiunea sa. (Ilaritate.)

In càtu privesce §. 15 'mi iau voia a observá, cà acela nu coprinde numai dispositiuni ce emanédia din §. 14, ci statoresce si categoriele de interesse ale partideloru, si asia nu numai cà nu se póte eliminá cu totulu, dar dispositiunile lui cele bune nici nu aru potea incapea in cadrulu instructiuniloru, si este redactatu astfeliu, in càtu si emendatu conformu propunerei domnului Szikszay se póte sustinea fàra a alterá sistem'a, deci emendatu astfelu ilu consideru de acceptabilu. (Aprobari.)

Pauler Tivadar ministru de justitia: Intentiunea ce a avutu ministeriulu la redactarea §. 14 a fostu: cá la classificari si estimari se se aplice celu puçinu in parte astfelu de esperti, cari mai pre susu de ori ce interesse, si provediuti cu cunoscintie de specialitate suficiente, se procéda in acésta cestiune de mare ponderositate independenti si nepreocupati. Ministeriulu concrediuse comissiunei administrative designarea acestoru esperti, éra jurarea loru tribunaleloru, comissiunea juridica inse abatènduse dela acésta, a incredintiatu denumirea loru pre lànga conlucrarea comissiuniloru administrative si a tribunaleloru — ministeriului, negresitu din acelu motivu: cá scutitu de ori ce influintia locala se denumésca astfelu de individi, cari se póta corespunde inportantei loru chiemari, spre multiamirea deplina a partideloru.

Totu pentru scutirea interesseloru partideloru s'a facutu provisiune in §. 15 cá o parte a espertiloru se o póta alege partidele liberu din numerulu acelora.

Intentiunea dara este aceea, cá comissiunile espertiloru, cari au o chiamare atàtu de grava si vitala, se se compuna din ómeni mai pre susu de ori ce interesse, pricepatori de lucru si nepartiali. Fiindu inse cà in privinti'a acestei institutiuni s'au ivitu din mai multe parti temeri, si de órece sporirea spesseloru se presenta cá unu astfelu de motivu, care preponderédia valórea incercarii, si de órece n'a fostu altu scopu decàtu cá dispositiunile se fia càtu se potu de perfecte, daca cugetati, cà scopulu se póte ajunge si fàra ea, nu sunt contra primirei amendamentului domnului Szikszay. (Aprobari.)

Presiedintele cere voia, cá de si s'au combinatu §§. 15 si 15 totusi votarea se se faca mai întai asupra §-lui 14, si daca acesta s'ar eliminá, in privinti'a emendariloru necessarie in §. 15 se se mai póta pronunciá cine va avea voia.

Se pune la votu §. 14, care nu se primesce.

Teleszky István: Eu aprobediu fórte intentiunea amendamentului d-lui deputatu Szikszay, dar nu'lu aflu de suficientu pentru eliminarea toturoru positiuniloru de eliminatu din §. 15. Si anume: amiculu meu propune se se modifice numai aliniele a 2. 9 si 11 din §-fulu 15, pe candu aliniele a 3. 8. 10 si 12, inca contînu dispositiuni de eliminatu.

La tóte aceste alinie asiu face eu amandamente, daca ve invoiti, séu rogu pe d-lu referentu se le stilisedie elu.

Presiedintele: Fiindu-cà stilisarea recere combinatiune, dóra ar fi mai cu scopu a lasá in suspensu §-fulu 15 si a continuá desbaterea cu §-lu 16? (Aprobari.)

Se cetesce.

§. 16. Classificarea si estimarea se face in fati'a locului sub conducerea judelui pertractatoriu si cu interventiunea ingineriului functionatoriu, si dupa terminarea ei lucrarea se cetesce in presenti'a comissiunei espertiloru si a partideloru si se autentica prin subscriere.

Partidele, cari nu sunt multiamite cu classificarea séu cu estimarea au dreptu se'si insinue, cu acésta ocasiune reclamatiunile loru, pe cari comissiunea luandu-le la protocolu, este indatorata a le esaminá fàra intardiere la fati'a locului, si a decide asupra loru. Si procederea acésta trebue autenticata intr'unu asemenea modu cá si cea de mai inainte.

Se primesce.

§. 17. Autenticarea lucrariloru pregatitóre ingineresci o face judele pertractatoriu pe bas'a cercetarii si opiniunei ingineriului autenticatoriu, elu dispune si esecuta suplinirea séu rectificarea defecteloru ivite.

Se primesce.

§. 18. Sub decursulu lucrariloru pregatitóre nu este admisu separatu nici unu remediu de dreptu, gravamenulu de nulitate, apelatiunea, séu rectificarea contra decisiuniloru si dispositiuniloru judelui pertractatoriu, nici contra fapteloru séu intrelasariloru altora.

Dupa inchiaiarea lucrariloru pregatitóre partidele pentru remediarea gravameneloru ivite sub decursulu acelora se potu folosí de o representatiune, care celu multu in terminu de 15 dile dela inchieaiarea autenticarii trebue presentata in scrisu, séu la judele pertractatoriu, séu la tribunalulu reg. Asupra acestei representatiuni decide tribunalulu reg., — contra decisiunei acestuia nu se mai admite vre-unu remediu de dreptu separatu, ci gravamenele eventuale trebue substernute in apelatiunea contra sentintii meritoriale.

Veszter Imre: Fiindu-cà tóte lucrarile pregatitóre se facu din oficiu si se conducu de càtra unu jude esmisu din partea tribunalului, si provediutu asia dicéndu cu potere nemarginita, comissiunea juridica a aflatu de lipsa a dispune in aline'a a dou'a a acestui §. cá partidele in privinti'a gravameneloru ce le voru avé in contra lucrariloru pregatitóre, se se póta folosí de o representatiune, asupra careia se decida tribunalulu.

Principiulu si directiunea acestei dispositiuni sunt corecte, pentru-cà la tóta intemplarea este de lipsa cá lucrarea esmisului tribunalului se se supuna controlei colegiului, si cá in urm'a reclamarii partideloru se se póta remediá erorile, séu intrelasarile comise de judele pertractatoriu; me temu inse, cà dispositiunea din aline'a a dou'a a acestui §. nu va fi suficienta pentru ajungerea acestui scopu salutariu, pentru-cà daca o partida nu va potea respunde la representatiunea presentata de ceealalta. tribunalulu nu se va potea orientá pe deplinu despre adeverulu séu neadeverulu gravameneloru coprinse in representatiuni.

Candu este vorb'a de interessele a doue partide contrarie, tribunalulu nu póte aduce judecata drépta pe bas'a unoru informatiuni unilaterale, deci, daca este possibilu cá sub decursulu lucrariloru pregatitóre se se comita erori, cari reclama remediare, trebue se li se dea si partideloru possibilitatea de a le remediá. Dupa metodulu acceptatu in aline'a a dou'a, acésta s'ar potea ajunge numai atunci, daca representatiunea unei partide s'ar comunicá cu cealalta, cá se'si dea respunsulu la ea, daca respunsulu s'ar comunicá pentru darea replicei si asia mai departe, ceea ce ne-ar duce la pertractarea scripturistica atàtu de odiósa pentru multele ei defecte si rapirea de timpu.

Eu inse nu o recomandu acésta, ci mai simplu, m'asiu multiamí cu aceea, daca asupra lucrariloru pregatitóre, respective asupra plansoriloru ridicate in contra acelora s'ar admite in fati'a tribunalului o pertractare publica verbala.

Mai asemenea se urmédia acésta in Ungari'a, unde modulu acesta s'a doveditu de bunu si practicabilu, si nu pricepu pentru ce se ne abatemu dela pracs'a acésta si se ne multiamimu cu mai puçinu pentru Transilvani'a, unde referintiele urbariale sunt mai complicate?

Daca imi dice cineva, cà pentru Transilvani'a din motivulu cà acolo sunt referintie speciale, sunt necessarie in dreptulu materialu dispositiuni speciale, cari se abatu dela cele din Ungari'a, — acésta o pricepu, dar nu pricepu pentru ce se fia procedur'a pentru Transilvani'a mai superficiala si provediuta cu mai puçine garantii decàtu in Ungari'a?

Dreptu aceea imi iau voia a propune, cá pentru remediarea gravameneloru referitóre la lucrarile prega-

titóre, dupa terminarea acestora, se se admita inaintea tribunalului o pertractare verbala publica.

Parteniu Cosm'a: Eu consideru amendamentulu deputatului Veszter de necesariu si corespundietoriu scopului, pentru-cà dupa proiectulu acesta sub totu decursulu procedurei meritórie nu va fi pertractare meritória.

In Ungari'a, precum v'am mai spusu, se pertractédia cu multu mai simplu cestiunea de permissibilitate, dara apoi se dà mai multa insemnatate cestiunei in meritu, candu fiindu tóte datele necessarie procurate, se dà partideloru voia se pertractedie cestiunea din tóte punctele de vedere. Din contra in Transilvani'a, precum se vede, chiaru in acestu stadiu, candu datele voru stá la dispositiune, nu va fi nici o pertractare, ér' prin acésta se va depune in manile judecatoriei o potere fórte mare, de si insusi d-lu ministru a disu in motivarea sa, cà judecatorii din Transilvani'a nu sunt atàtu de cualificati si practici cá cei din Ungari'a.

Cine crede, cà prin aceea: cà ací nu se va admite nici chiaru o pertractare scurta, precum se propune, se va mai scurtá procedur'a, se insiéla fórte, pentru-cà Curi'a regésca cá foru supremu de càte-ori a observatu si celu mai micu defectu in procedur'a causeloru urbariale, chiaru din motivulu, cà acele sunt de natura incuisitorica, totudeauna a nimicitu intrég'a procedura si a ordonatu pertractare noua. Astfeliu s'a urmatu pàna ací si totu asemenea se va urmá si in viitoriu, pàna candu causele urbariale se voru considerá de natura incuisitoria, si precum vedu, ele se considera pentru Transilvani'a de natura mai incuisitoria de càtu pentru Ungari'a.

Dreptu aceea si chiaru acelor'a, cari cugeta cà accelerédia procedur'a, respingéndu amendamentulu lui Veszter, ilu recomandu cá celu mai corespundietoriu punctului loru de vedere.

(Va urmá.)

Corespondentie particularie ale „Observatoriului".

— Fagarasiu in 29 Augustu 1880.

(Ministrulu de culte si instructiune publica Trefort) in caletori'a sa spre Brasiovu sosindu aici Sambata in 38 Augustu, fu primitu in modu convenabile, dandu-se din partea primariei orasiului nostru in onórea lui si unu banchetu, la care participara 50 persóne.

Ministrulu si-a esprimatu surprinderea sa de frumseti'a acestui tînutu, dominatu de lungulu lantiu alu Carpatiloru, cu deosebire campurile cele intinse si frumosu lucrate de poporulu nostru, ia provocatu admiratiunea si nu avea destule cuvente de lauda.

Cu ocasiunea prandiului nu au lipsitu nici toastele usitate; unu incidentu inprovisatu a datu totului unu coloritu interessantu in prim'a linia pentru acestu comitatu.

Primulu toastu ridicatu de d. comite supremu Szentiványi pentru Majestatea Sa c. et r. „primulu omu magiaru", a fostu primitu cá totudeauna, cu entusiasmu; nu mai puçinu alu doilea de judele regiu de cercu M. Tibald pentru Majestatea Sa regin'a si alu treilea in limb'a romana de dn. adv. I. Romanu pentru inaltimea sa principele de Coróna, au aflatu unu poternicu resunetu la toti cei de fatia.

Dupa toastele oficiali, comitele supremu Szentiványi ridicà unu paharu pentru bun'a intielegere a toturoru „confessiuniloru religióse"; inse subjudele regiu de cercu Gál Domokos reflectandu, cà bun'a intielegere intre confessiuni nu lipsesce nici a lipsitu, amintesce cà cea mai mare trebuintia o avemu in timpulu presentu de intielegerea intre nationalitatile din Transilvani'a, intre care la primulu locu numesce pe romani, fàra de care densulu nu póte presupune nici unu progressu in acésta tiéra; totu-odata recunósce si necessitatea sustînerei acestui comitatu autonomu, pe care o clica voiesce a'lu vedea desfiintiatu, si cu acestu scopu sapa cá unu sobolu la existenti'a lui.

La acestea cuvinte intrég'a mésa acoperí in modu óresicum demonstrativu, cuvintele oratorelui cu entusiastice strigari de „Se traiésca si élyen."

Ministrulu zimbea cu placere la acésta innocenta demonstratiune, si se parea cà'i este cunoscuta tendinti'a reutaciósa a unei clice din acestu orasiu, care sub pretextu de nimicu de „daco-romanismu" ce ar domní in acestu tînutu, séu mai bine in eredii ei cei stricati, cerù mai daunadi in diariulu „Magyar ország" desfiintiarea comitatului si inpartirea lui la Sibiiu si Brasiovu.

Dupa acésta ministrulu ridicandu unu paharu, ne asicura de buna-vointi'a sa, si dupace promise cà nu va trece cu vederea nimicu ce este in interessulu acestui comitatu si ce va stá in poterea d-sale, multiamí cu cuvinte alese pentru bun'a primire, apoi s'a departatu lasandu intre noi o buna inpressiune.

Coresp.

— (Din regiunea Siomcutei-mari, Augustu 1880.) — S'ar parea aprópe de necrediutu celea ce ve scriu de asta-data, cà-ci sunt intru adeveru o noutate rara in feliulu seu, adeca inpartirea unui ajutoriu de 400 fl. capetatu dela statu pentru docentii satesci din acestu cercu, intemplata in 16 l. c. in cancelari'a subprefecturale din Siomcut'a-mare. Multi dintre on. cetitori voru dice cu dreptu cuventu, cà e frumósa si démna de tóta recunoscinti'a acésta fapta a d-lui ministru de culte, prin carea adeca a intinsu mana de ajutoriu si a remuneratu ostenelele acelora, cari asuda pentru luminarea din intunerecu a poporului si cari prin sublim'a loru chiamare au se jóce cu timpu o mare rola in tóta lumea civilisata. Altii din contra, carii cunoscu situatiunea topografica a tînutului nostru alu Chiórului, si sciu cà este puçinu roditoriu, voru aflá cà acestu ajutoriu a fostu fórte nimeritu, cà-ci elu s'a facutu docentiloru celoru mai reu dotati póte in totu regatulu, din causa cà poporulu la noi au seracitu fórte. Voru fi si de aceia, carii voru cugetá cà s'au remuneratu diligenti'a si progressulu pe terenulu instructiunei, cum se intempla si in alte state ajunse càtu de puçinu la civilisatiune.

Dorere inse, cà nici unulu din acestea nu a fostu motivulu, care a indemnatu pe gubernu a dá ajutoriulu amintitu, cà-ci déca s'ar fi luatu in considerare starea materiale, paupertatea docentiloru, trebuea se se cerce cu de amenuntulu, cari sunt acei intru adeveru mai lipsiti, si apoi numai acelora se li se dea ajutoriu si inca in proportiune cu starea materiale a respectiviloru docenti. Acésta inse nu s'a intemplatu, cà-ci sum'a de 400 fl. s'a inpartitu in parti egale càte 15 fl. fia-carui invetiatoriu din acestu cercu, cu esceptiunea aloru cei doui din Siomcut'a mare, sub pretestu cà acestia nu ar fi lipsiti, cà-ci isi capeta plat'a regulatu. Dupa parerea-mi modesta, procedur'a cu inpartirea acestui ajutoriu n'a fostu de locu corecta, cà-ci déca s'a inpartasitu d. e. docentele din Coasiu si celu din Secalasieni, cari ambii sunt ómeni avuti, pentru-ce óre celoru din Siomcut'a nu li s'a datu partea loru? Au dóra pentru-cà isi primescu plat'a regulatu? Acesta nu e motivu, cà-ci in Siomcut'a déca se capeta plat'a regulatu la tóta lun'a, tocmai asia de regulatu la tóta prim'a trebue solvite si erogatiunile, in càtu unu creditoriu ese, altulu intra. Apoi mai cugete omulu si la inpregiurarea, cà e multu mai greu a traí in Siomcut'a de càtu intr'o comuna de celelalte.....

Totu de ací se póte vedea, cà nu diligenti'a nici progressulu s'au remuneratu; cà-ci atunci a buna séma docentii din Siomcut'a nu remaneau neinpartasiti si in loculu loru se capete cantorulu din Coltîrea s. a. multi cá si elu, pe carii dd. notari din respectivele comune nu s'au genatu a'i numí „invetiatori," séu mai bine dicùndu, prin unii cá acestia dejosescu corpulu invetiatorescu.

Lucrulu inse stà asia, cà pe candu s'au alesu de ablegatu dietalu in acestu cercu d. conte Teleky Géza, invetiatorii cei mai multi au alergatu la comanda si ei cu preotii, notarii s. a. alesi ai comuneloru, cá se róge pe d. conte a primí mandatulu de ablegatu.

Atunci se dicea, cà numai d-sa ar fi acela, care mai póte face ceva in dieta pentru noi. Si intru adeveru cà ne-au promisu multe de tóte, dar in realitate nu scimu càte din acelea a inplinitu. Adeca dupa unu proverbu romanescu „nu a potutu si promite si face." Inse pe promissiuni góle nu dà nimeni nimic'a in timpulu de acum. Cá totusi se védia lumea, cà a facutu ceva, densulu a exoperatu dela gubernu pentru dascalii satesci celea 400 fl. Cà-ci se ne aducemu bine amínte: se apropia érasi alegerile si atunci érasi e lipsa de ei, de óre-ce nu se scie, póte-cà se va aflá pe atunci unu contra-candidatu alu poporului, pe lànga acela alu domniloru. Aveti grija dar docentiloru si pe atunci pregatiti bine pe opincari, din a caroru sudóre traiti. Apoi portandu-ve bine, érasi ve voru orbí cu càte 15 fl. In càtu pentru preoti, pàna acuma n'am auditu se fia fostu remunerati cu ceva pentru servitiulu adusu pe altariulu patriei (??); se crede inse cà nu voru remanea nici densii neremunerati. Vedeti d-le red., cum stau trebile pe la noi?

Ni s'a luatu tribunalulu si politiculu, ne-au sfasiétu districtulu in bucati; edificiulu maretiu, cas'a pretoriale, la carea au asudatu multu poporulu Chiorénu. Astadi decidu altii despre acestu edificiu si precum se vede, nu sunt aplecati a face baremu carceru din ea, déca nu afla cu cale a stramutá aici episcopi'a din Gherl'a, ori a aduce militi'a. Acestea tóte ar trebuí discutate si in publicitate. Inse ce se te faci, déca Chiorenii nostrii tacu la tóte, ceea ce va se dica, cà consimtu la tóte. De alta-data ve voiu scrie despre unele mai momentóse din ele. Pàna atunci primiti devotamentulu meu cu care sum

S.....

Adress'a Asociatiunei romane cu residenti'a in Aradu

memorata in Nr. prec., este de coprinsulu urmatoriu, pe care trebue se'lu cunóscemu cu totii.

Nr. 16/1880. Dela Directiunea „Asociatiunei nationale in Aradu pentru cultur'a poporului romanu."

P. T. Domnule!

Directiunea subsemnata Ve aduce la cunoscintia, cà la 10 Maiu nou a. c. „Asociatiunea nationala in Aradu pentru cultur'a poporului romanu" a intratu érasi in curentulu afaceriloru sale.

Inpregiurari nefaste au jignitu pe unu timpu activitatea Asociatiunei nóstre, carea mai nainte luase unu aventu atàtu de inbucuratoriu.

Cine, cu ânima susceptibila de progressulu nationalu, cu interessare de cultur'a poporului romanu, n'a simtitu cu dorere stagnarea lucrariloru Asociatiunei?

Care romanu n'a doritu, cá acésta Asociatiune, acestu factoru poternicu alu culturei nationale, se se urce érasi la nivelulu unde a fostu, de unde prosperandu si inflorindu se reverse radiele binefacatórie ale culturei in tóte pàturile poporului romanu?

„Asociatiunea nationala in Aradu pentru cultur'a poporului romanu," — acestu institutu culturalu, uniculu in tóta Ungari'a, resultatulu ostenéleloru si sacrificieloru atàtoru romani, — se póte óre cá se nu devina paladiulu de cultura si literatura romana, carora o menira bravii ei intemeiatori?

Cine nu'si aduce aminte, cà ce erá Asociatiunea in trecutu, ce se dicea o adunare generala a ei in anii de flóre, ce inportantia culturala si sociala avea o adunare generala, cum undulá pe stradele Aradului multimea romaniloru adunati cu sant'a devisa a culturei, gat'a a sacrificá dupa potintia pe altariulu ei — de unde se stemperá setea de cultur'a a multoru tineri romani?!

Prin participarea numerósa, emulare in contribuiri si prin sacrificie de totu feliulu, romanimea intréga a recunoscutu necessitatea Asociatiunei, a disu cà trebue se traiésca, cà-ci multi tineri lipsiti de mijlóce reclama ajutoriu pe carier'a studiului!

Indemnatu de santieni'a causei si vediendu dorinti'a publica, Preasanti'a Sa d-lu episcopu eparchialu Ioanu Metianu a convocatu pe 10 Maiu nou a. c. adunarea generala a Asociatiunei.

La apelulu parintescu alu bunului Archipastoriu unu publicu numerosu a luatu parte cu viua interessare la adunarea generala, si dupa ce a primitu raportulu comissiunei esmise de adunarea generala din urma despre censurarea socóteloru Asociatiunei, au alesu biuroulu adunarii generale pe 3 ani, si directiunea Asociatiunei pe unu anu, conformu statuteloru, precum urmédia:

a) biuroulu adunarii generale: presiedintele Preasanti'a Sa d-lu episcopu eparchialu Ioanu Metianu; vice-presiedinte primu magneficulu d-nu Sigismundu Popoviciu presiedinte la tribunalulu reg. in Karczag; vice-presiedinte alu douilea spect. d-nu Alessiu Popoviciu advocatu in Sântu-An'a; notari: Atanasiu Tuducescu si Romulu Ciorogariu.

b) Directiunea Asociatiunei: directoru primariu: Ilustr. Sa d-lu Antoniu Mocsonyi proprietariu mare; directoru secundariu spect. d-nu Davidu Nicóra controloru la sedri'a orfanala a comitatului in Aradu; esactoru Georgiu Purcariu contabilu; perceptoru responsabilu Dr. Lazaru Petroviciu professoru; economu Josifu Botto advocatu; fiscalu Josifu Popoviciu advocatu; bibliotecariu Vasiliu Mangra professoru; membrii: Rss. d-ni Josifu Goldisiu protosincelu si professoru la liceu, Ioanu Berceanu protopopu gr.-catolicu; apoi d-nii: Stefanu Antonoviciu asessoru la sedri'a orfanala a comit., Ioanu Popoviciu Desseanu advocatu, Dr. Ioanu Papu advocatu, Ioanu Belesiu advocatu, Dr. Nicolau Oncu advocatu, Dr. Georgiu Vuia medicu, Augustinu Hamsea professoru, Teodoru Ceontea professoru si Aureliu Suciu advocatu, toti din Aradu, si Ioanu Cióra preotu in Micalac'a.

Dupa alegerea directiunei, Asociatiunea numai de càtu s'a instalatu in localitatile sale oferite gratisu, pe timpu de unu anu, din partea cetatieniloru romani din Aradu; ací in localitatile Asociatiunei (in Aradu, strad'a mielului, etagiulu dela caféneau'a König) sunt puse la dispositiunea membriloru: bibliotec'a, diarie etc.*)

Pentru-cá activitatea Asociatiunei se nu sufere nici o intardiere, directiunea a aflatu de bine a se adressá càtra intregu publiculu romanu, cerendu'i sucursulu la inaintarea scopuriloru de cultura ale Asociatiunei; deci

P. T. D-ta esci rogatu cu tóta onórea cá, avendu in vedere cultur'a poporului nostru si spriginulu ce trebue se'lu aretamu càtra tinerimea nóstra lipsita de mijlóce pentru a potea studiá si a se inavutí cu sciintia, se binevoiesci a Te inscrie de membru alu Asociatiunei pe bas'a si in intielesulu statuteloru, pe cari le inpartasimu in estrasu lànga acestu apelu.

Totu-odata Te rogamu se binevoiesci a face o lista si a indemná si pe altii a se inscrie de membri, éra dupa inscriere vei binevoí a trimite list'a la perceptorulu Dr. Lazaru Petroviciu in Aradu, inpreuna cu tacs'a de membru pe semestrulu primu, dela fia-carele inscrisu in list'a de membru.

Spre orientare adaogemu ací, cà on. dame inca potu fi membre.

Dupa-ce directiunea va primí list'a membri-

*) Spre orientarea on. publicu facemu cunoscutu si aceea, cà, pentru distractiuni sociale si pentru comoditatea cercetatoriloru, in localitatea Asociatiunii se afla si restauratiune.

loru, va trimite fiacarui o declaratiune, prin care recunósce a fi membru, pentru a o subscrie si retrimite Directiunei.

Despre banii ce voru incurge la perceptorulu Asociatiunei cá taxe dela membri, fia-care individu inscrisu de membru, va capetá fára intardiere: chitantia de-a dreptulu la adress'a lui propria.

Pentru-cá publiculu se aiba cunoscintia curata despre tóte afacerile Asociatiunei, directiunea va face raportu si'lu va publicá in foile nationale.

Aradu, 2 Juliu nou 1880, din siedinti'a Directiunei „Asociatiunei nationale in Aradu pentru cultur'a poporului romanu."

Davidu Nicóra m. p.
directoru secund. cá presiedinte.
Atanasiu Tuducescu m. p.
notariu.

Sciri diverse.

— (Ministru Trefort in Sibiiu.) Despre petrecerea acestui ministru aicea in Sibiiu, oficiosulu „Hon" publica unu raportu tendentiosu, din care estragemu si noi urmatóriele:

Ministrulu Trefort pe timpulu càtu au petrecutu in Sibiiu, respundiendu discursului de salutare alu mitropolitului greco-orientalu, fiindu de fatia capii autoritatiloru militare bisericesci si laice, intre altele au disu: „Sunt unii ómeni, cari inca totu mai considera actualele relatiuni constitutionale, cá unu ce provisoriu si cari isi basédia sperantiele loru pe aspiratiuni speciale. La adress'a acestora trebue se declaru in modu categoricu, cà eu consideru actualulu organismu constitutionalu si starea dualistica a monarchiei, cá unu ce definitivu si nealterabilu in bas'a sa. Din acésta causa asiu si dorí, cá de pe acuma fiacare cetatiénu alu patriei se se inpace cu acésta stare de lucruri, ce nu se póte schimbá si care este unic'a salvatóre pentru patri'a nóstra si pentru intrég'a monarchia, pentru-cà constitutiunea dejá acuma ofere unu suficientu campu liberu fiacarei confessiuni si fiacarei limbi de a isi realisá dorintiele si aspiratiunile loru (?!) pe cale legala si prin mijlóce legale." La aceste cuvinte ale ministrului, dice corespondentulu lui „Hon", cà ilustr'a societate cu generalii in frunte au eruptu in esclamari de „éljen" si „hoch" si anume la esprimarea cuventului de „dualismu."

Asia i se scrie lui „Hon." Noi n'amu fostu de fatia la acea receptiune ministeriala si nu potemu scí, déca cele relatate de „Hon" sunt esacte séu ba. Déca inse d-lu ministru s'au esprimatu in sensulu de mai susu si déca cumva au vorbitu din convictiune, apoi noi ne permitemu a-i dice, cà cu tóte acestea pamentulu si inpreuna cu elu si dualismulu totusi se misïca si se va misïcá. Déca dualismulu este si va fi definitiv'a organisatiune constitutionala a Ungariei, acést'a se va aratá dupa reintórcerea M. S. imperatului din caletori'a intreprinsa si va decide resultatulu viitóreloru alegeri dietali.

In càtu pentru cele vorbite de d-lu ministru Trefort, noue ni s'au relatatu, cà intre altele adressandu-se càtra representantii clerului gr. or. ar fi disu cà: „unu statu se póte guberná bine numai prin politia si prin preoti." Déca d-lu ministru au disu aceste cuvinte, séu ceva asemenea, atunci representantii clerului au fostu insultati in modu gratuitu, pusi fiindu alaturea cu organele politianesci, cá si candu amu traí inca pe timpulu Concordatului si alu husariloru lui Bach. Unde remane atuncea multu laudatulu liberalismu alu constitutionalismului ungurescu?

— (Unu processu de pressa in Dobritînu.) Processulu de pressa intentatu de càtra procurorulu generalu Cozm'a contra lui Carol Szatmáry, redactorulu diariului „Ébresztö" din Dobritînu, pentru lese maiestatiei, s'au pertractatu Sambat'a trecuta inaintea curtiei cu jurati din Dobritînu. Articolulu incriminatu au aparutu in Nr. 17 alu lui „Ébresztö" (Desteptatoriulu) in 25 Aprilie a. c. subt titlulu: „La donna e mobile." In acelu articolu contess'a Ludovicu Batthyányi si veduv'a lui Ioanu Damjanics au fostu infruntate, pentru-cà cu ocasiunea fidantiarei principelui de coróna Rudolfu si-au esprimatu felicitarile loru omagiale in scrisu. Passagiulu incriminatu suna:

„In scrisu s'au grabitu de a isi esprimá omagiulu loru pentru acelu soldatu imperialu, pentru principele de coróna Rudolfu, care este din acelasiu sange, care nu se ingrozí, candu au versatu sangele lui Batthyanyi si aceloru 13 martiri."

„Dómn'a de Batthyányi si d-n'a de Damjanics facendu acestu pasu, au insultatu suvenirea barbatiloru loru."

„Femei'a isi umilesce demnitatea sa, déca dupa unu doliu de 30 ani se inbuldiesce preste mormentulu sociului ei in cerculu calailoru lui."....

Carolu Szatmáry, care s'au aparatu insusi in modulu celu mai cinicu, a fostu declaratu de culpabilu de lese maiestatiei si tribunalulu condamnatu, dupa o consultare de unu patrariu de óra, pe acusatu la 1½ anu inchisóre si 500 fl. amenda.

Prin acésta kosuthianii au castigatu unu nou martiru.

— (Architectur'a bisericésca.) Scriindu aici in Sibiiu, vorbindu si de Blasiu, prin Asociatiune de idei ne venira in minte vreo trei scrisori mai vechi, dintre care una spune de o biserica noua, pentru a carei edificare din fundamentu erá precalculata sum'a de 17.000 fl., acum inse comun'a bisericésca vede, cà nu se va ajunge nici cu 30,000 fl. Din altu locu avemu scirea, cà la o biserica noua se totu lucra de 12 ani si cà de nu se va coperí càtu mai curendu, ruina se va alege din ea si miile de florini voru merge in ventu. La o biserica dupa doi ani au si crepatu doi pareti. Sunt si càte-va biserici, unde clisierii (fetii) nu cutédia se mai traga clopotulu celu mare, de frica cá se nu cadia turnuletiulu si se'i ingrópe acolo. In alta comuna preotulu sufere de reumatismu infricosiatu in pitióre, din causa cà in timpulu servitiului divinu ilu siuierá ventulu printre crepaturile causate in urmarea miserabilei zidiri, intre fundamentulu de pétra facutu numai cu tinciu de lutu, nu de varu, si intre paretii de stejariu. Mai multe biserici vechi, de lemnu, sunt asia de mici pentru poporatiunea actuale, in càtu daca aru merge la biserica tóte persónele cu prunci cu totu, càti sunt dela 10 ani in susu, nici ¼ parte nu aru incapea. In o suma de casuri se facu biserici, inse dupa unu stilu, care numai bisericescu, numai demnu si frumosu nu se póte numí. Nu architecti, nici macaru asia numiti maisteri zidari dela cetati mai mari, ci numai nisce cârpaci miserabili cutédia a'si bate jocu de edificie religióse si a dilapidá in acelu modu criminale, averile bisericesci in sume de mii si sute de mii.

Sunt càteva luni, de candu aduseseramu si noi o scire placuta dela Blasiu, cà acolo s'a sistemisatu pentru archidiecesa unu postu de architectu, alu carui oficiu este nu numai a compune planuri architectonice, ori-candu cere trebuinti'a, ci si a luá la revisiune tóte planurile de biserici, scóle, case parochiali si altele, din intrég'a archidiecesa, inainte de a se executá acelea, sub grea respundere a respectiveloru deregatorii parochiali. De atunci ni s'au datu si ocasiuni de a vedea mai multe planuri de biserici si scóle de ale d-lui Augusto Mazzuchi, architectu din Blasiu, inca si unulu elaboratu pentru reformatii din Aiudu.

Architectur'a religiósa a fostu din timpurile stravechi, inca si la popórale semibarbare, cea mai bine cultivata si mai ingrijita, templele au fostu considerate totudeauna cá palate locuite de divinitati. Scólele ar trebuí se fia considerate cá residentie ale natiuniloru. Intre inpregiurarile nóstre din Transilvani'a si Ungari'a, clerulu superioru este chiamatu a supraveghiá de aprópe, prin organe speciali, edificarea si conservarea templeloru si scóleloru.

— (Nu voru nici se audia.) In Nr. 66 aratáramu dupa diariulu „Szabadság", cà in orasiulu Béél (rom. Beliu) magiarii au inputatu romaniloru gr. orient. de acolo, cà-ci au cutediatu se cante in biserica in dio'a de 6/18 Augustu himnulu imperatescu in limb'a nóstra cea dulce nationale. De atunci ne vení o corespondentia dela mana buna, cu dat'a Belíu in comit. Biharu 14/26 Augustu, din care aflamu, cà la banchetulu de séra, la care participase tóta inteligenti'a din locu, oficiala si neoficiala, nici-unulu dintre magiari nu a voitu se ridice toastulu homagiala, usitatu in onórea monarchului nostru si a dinasthiei sale. Observandu óspetii romani acea tacere obstinata, unulu dintre densii, omu teneru venitu dela facultatea de medicina, crediendu cà este oportunu a dá solemnitatiei si prin cuvente caracterulu ce'lu are de natur'a sa, ridicà unu toastu pentru indelung'a si gloriós'a vietia a Mai. Sale. „Atunci inse", adaoge corespondentele, „magiarii isi manifestara suprem'a loru indignatiune facia de toastu si de toastante, dovedindu acésta nu numai prin clatinarea si intórcerea capeteloru de càtra mésa, ci si prin retragere dela ciocnirea pocaleloru cu respectivulu". Tari sunt kossuthianii in comit. Biharu, in care sunt preste 530 mii de suflete.

— (Imperatulu Josifu II si romanc'a din Naseudu.) Cu ocasiunea unei caletorii ce o intreprinsese acestu exemplaru Domnitoru prin districtulu Naseudului, cá de comunu se despartí de suit'a sa si trecú singuru prin mai multe comune inainte. Se scie cá acestu Domnitoru stralucea mai multu cu ánim'a decàtu cu inbracamintea, in càtu erá cu greu alu recunósce. Sosindu intr'o comuna, se opresce la o casa, intra in laintru si privesce cu atentiune la cele din giurulu seu. In casa se aflá numai o femeia, care se parea fórte ocupata cu diferite lucruri. Vediendu cà strainulu se uita in drépt'a si stang'a cu atàta linisce se necajiesce si i striga restitu: „Ei, domnule, ce stau si te uiti asia? mai bine mi-ai ajutá la ceva!" „Bine, da ce ti-e asia de graba, drag'a mea?" Dar nu scii cá astadi vinà imperatulu pe aici se vreau se gatu se-'lu pociu vedé si eu si aratandu la puiulu din frigare, ce se aflá la focu adause: „fii bunu si invérte nitielu frigarea ast'a, dar grigesce se nu se arda, c'apoi ne sfadimu amendoi". Imperatulu luà frigarea si-o invertea cum se cade pe lànga focu. Intr'aceea sosesce suit'a, afla pe imperatulu cu frigarea in mana; saluta cu respectu. Femei'a cade in genunchi, saruta man'a imperatului, éra acesta se departeza suridiendu. Se fia mai friptu imperatulu pui in frigare romanésca, n'am auditu. p. p.

Pretiurile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

31 Augustu st. n. in Sibiiu:

Grâu, dupa cualitati	1	hectolitru	fl.	6.50—7.50
Grâu, amestecatu	1	„	„	5.——6.—
Secara	1	„	„	5.10—5.50
Papusioiu	1	„	„	5.20
Ordiu	1	„	„	4.20—4.60
Ovesu	1	„	„	1.90—2.30
Cartofi	1	„	„	1.20
Mazare	1	„	„	6.50—7.50
Linte	1	„	„	11.—12.—
Fasole	1	„	„	6.——7.—
Lardu (slanina)	50	Kilogram.	„	36.—38.—
Untura (unsóre topita)	50	„	„	30.——.32
Carne de vita	1	„	„	—.46
Oua 10 de				—.20

UMRATH & COMP. in Bubna langa Prag'a,

fabricanti de machine agricole

se recomanda prin specialitatile premiate la expositiunea agricola din Prag'a in anulu trecutu, cu pretiulu celu de antaiu si renumite **prin esecutarea loru fórte solida, ambletu usioru, productivitate mare si treieratu curatu a**

Machineloru loru de treieratu de mana si cu verteju

dela 1 pàna la 8 poteri de cai séu boi, atàtu **locomobile** càtu si **stabile.** Mai incolo fabricamu in marimi diferite si de o constructiune probata:

Ciure pentru bucate, taiatóre de paie, mori pentru sdrobitu etc· etc.

Catalóge ilustrate in limbile patriei, se tramitu gratuitu si franco. (20) 10—10

Pentru cei ce patimescu de pieptu si plumani.

Wilhelm's
Allopu de plante Schneeberg
alu lui
Franciscu Wilhelm, farmacistu in
Neunkirchen (Austri'a de josu.)

In decursu de 25 ani s'au probatu a fi de cea mai mare fortia vindecatóre si usiuratóre pentru morburile organeloru de respiratiune, pentru catarele gûtlejului si alu bronchieloru, tuse spasmotica, ragusiéla, multe alte suferintie ale gûtului si ale plumaniloru.

Fórte de recomandatu este acestu sucu cá preservativu pe tempuri neguróse si aspre.

Fiindu de unu gustu placutu, elu este folositoru pentru copii si o necessitate pentru ómenii cari sufere de plumani; éra pentru cantareti si oratori in contra vocei inflorate, séu chiaru in contra ragusielei, elu este unu mijlocu nedispensabilu. — Numeróse ateste probésa cele afirmate mai susu.

Se afla de vendiare in sticle à 1 fl. 25 cr. in Sibiiu la d-nii **Fried. Thallmayer** si **I. B. Misselbacher sen.**

Onoratulu publicu se céra totudeauna specialu Wilhelm's Allopu de plante Schneeberg, fiindu-cá acesta se produce singuru numai de mine, si de órece fabricatele puse la vendiare subt firm'a Iulius Bittner Allopu de plante Schneeberg, sunt nisce imitatiuni nedemne, asupra caroru atragu deosebit'a atentiune a publicului cumperatoriu. (2) 17—25

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**

Tipariulu lui **W. Krafft.**